

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชน

Enhancing Legal Measures on Criminal Punishment for Juvenile Delinquency

ธัญลักษณ์ นามจักร

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Thanyaluck Namjuck

Bangkok University, Thailand

E-mail: thanyaluck.n@bu.ac.th

บทคัดย่อ

ในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด หากเด็กและเยาวชนนั้นมีอายุ
ในขณะที่กระทำความผิดอยู่ในเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำความ
ผิดนั้นได้รับการยกเว้นโทษหรือลดโทษเสมอ ไม่ว่าจะเป็นกระทำความผิดอาญาร้ายแรงเพียงใดหรือเป็น
การกระทำความผิดซ้ำก็ครั้งก็ตาม ทำให้โทษที่ได้รับนั้นไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด จนอาจทำให้เด็ก
และเยาวชนกล้าที่จะกระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและการถูกลงโทษ นำมาซึ่งความเสียหาย
เดือดร้อนแก่สังคม บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งศึกษาถึงองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
ได้แก่ สาเหตุการกระทำความผิด ทฤษฎีการลงโทษ และแนวทางการลงโทษเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย
ต่างประเทศและกฎหมายไทย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการ
ลงโทษเด็กและเยาวชนให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เพื่อให้สามารถแก้ไขพฤติกรรมเด็กได้จริงและ
บังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายดังนี้ 1)
ควรมีการนำพฤติการณ์แห่งคดี ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด และประเภทความผิดอาญาร้ายแรงมา
ประกอบการพิจารณากำหนดโทษแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาควบคู่ไปกับเกณฑ์อายุของ
ผู้กระทำความผิด 2) ควรมีการจำแนกกลุ่มเด็กและเยาวชนออกเป็นกลุ่มผู้ที่กระทำความผิดด้วยความพลั้ง
พลาดและมีโอกาสแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีได้ และกลุ่มผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรและยากต่อการ
แก้ไขฟื้นฟู แล้วจึงกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่ม

*

คำสำคัญ: เด็กและเยาวชน; การลงโทษทางอาญา; มาตรการทางกฎหมาย

Abstract

The principle of juvenile criminal liability is to exempting or reducing penalties of minors. A child who commits a criminal offence at an age below the minimum age of criminal responsibility cannot be formally charged and held responsible in the juvenile justice system no matter how serious the crime is or in case of criminal recidivism. This system is currently confronting balancing accountability with compassion for juvenile offenders and how to effectively address juvenile delinquency with the system. This study will focus on cause of offence, Theories of punishment and the juvenile punishment measures in different countries including Thailand. Moreover, this study aims to improve the juvenile criminal liability and how to develop the effectiveness of Juvenile Justice system. In addition, to suggest the key principles in order to enhancing the juvenile justice system which should be include: 1) Considering the ground of criminal liability of minors who have committed delinquent acts together with ages of the juvenile to make the appropriate punishment 2) Considering using cluster analysis to identify categories of the juvenile for example, those who commit a criminal offence by careless and have the possibility to address the root causes of their behavior and reintegrate them back to society or those who commit a serious criminal offence by malicious intent. After clustering, the appropriate punishment could be made by the courts.

Keywords: Children and juvenile, Criminal Punishment, Legal Measures

บทนำ

ศราวุธ พูลสวัสดิ์ (2566:6) กฎหมายไทยแบ่งช่วงอายุของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญา ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) อายุไม่เกิน 12 ปี ไม่ต้องรับโทษ (2) อายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี อยู่ในเกณฑ์ การรับโทษวิธีการสำหรับเด็กเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (3) อายุเกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษทาง อาญาได้ แต่ให้ลดโทษลงกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนด แต่หากศาลเห็นว่าไม่สมควรลงโทษ ก็ให้ใช้วิธีการ สำหรับเด็กเช่นเดียวกับเด็กอายุกว่า 12 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปีก็ได้ เนื่องจากกฎหมายมีมุมมองต่อเด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดบนพื้นฐานความเชื่อว่า การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลจากความด้อยวุฒิภาวะและ การขาดความสามารถในการใช้วิจารณญาณอย่างมีเหตุผลเพียงพอลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนจึง ถูกกำหนดเอาไว้เป็นพิเศษโดยเน้นไปที่การแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้มีโอกาสสำนึกตนและกลับมาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ต่อไป มิใช่มุ่งให้เกิดความเกรงกลัวหรือหลายจำเช่นเดียวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ แต่ด้วย พลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ ง่ายดาย รวดเร็ว และแพร่หลายกว่าแต่ก่อนมาก เราไม่อาจปิดกั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กจากสื่อและ เทคโนโลยีหลากหลายซึ่งสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ เด็ก สามารถเข้าถึงข่าวสาร เกม อีอาร์ ภาพยนตร์ ฯลฯ ได้ในแบบเดียวกับผู้ใหญ่โดยทั่วไป จนอาจส่งผลต่อ

พฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กให้มีการเจริญเติบโตเกินกว่าอายุ ประกอบกับหากเด็กและเยาวชนไม่อาจใช้
วิจรรย์ญาณแยกแยะถูกผิดได้ถูกต้อง อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือปัญหาการใช้ความรุนแรงใน
เด็กอย่างไม่รู้ตัว โอกาสในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจึงมีมากกว่าในอดีต โดยจากการศึกษา
สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีค่าเฉลี่ยอายุน้อยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่เป็นการ
กระทำความผิดอัตราโทษสูงมากขึ้น พฤติการณ์การกระทำความผิดมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ดัง
ปรากฏให้เห็นจากข่าวอาชญากรรมสะท้อนขวัญตามสื่อต่าง ๆ ซึ่งหลายครั้งผู้ก่อเหตุเป็นเพียงเด็กและเยาวชน
ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์กลุ่มวัยรุ่นอายุตั้งแต่ 13-16 ปี 5 คน ร่วมกันก่อเหตุทำร้ายหญิงสติไม่สมประกอบวัย 47
ปี โดยมีพฤติกรรมโหดเหี้ยมรุนแรงจนถึงแก่ความตายและร่วมกันอำพรางศพในจังหวัดสระแก้ว หรือกรณี
เด็กชายอายุ 14 ปีใช้อาวุธปืนกราดยิงในห้างสรรพสินค้าใจกลางกรุงเทพมหานครอย่างอกออาจจนเป็นเหตุให้มี
ผู้เสียชีวิต 4 คน และบาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนี้ จากข้อมูลสถิติการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก
และเยาวชนในช่วงปี 2564-2566 ที่รวบรวมโดยสำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติพบว่า เฉพาะในกลุ่มคดีอุกฉกรรจ์รุนแรง เช่น การฆ่าผู้อื่น มีการกระทำความผิดที่เพิ่มสูงขึ้น
อย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2564 มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ก่อคดีจำนวนทั้งสิ้น 77 คน ต่อมาได้เพิ่มจำนวนขึ้น
เป็น 485 คนในปี 2565 และพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดเป็นจำนวนถึง 1,046 คน ในปี 2566 โดยอายุที่มี
จำนวนผู้กระทำความผิดสูงสุดคือ 17 ปี รองลงมาคือ 18 ปี 16 ปี 15 ปี และ 14 ปี ไล่เรียงลงมาตามลำดับ
นอกจากนี้ยังพบว่า การก่อคดีอุกฉกรรจ์ในกลุ่มของเด็กอายุตั้งแต่ 10-14 ปี ก็มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ
เช่นเดียวกัน โดยในปี 2564 มีจำนวน 12 คน เพิ่มขึ้นเป็น 36 คนในปี 2565 และเพิ่มสูงถึง 129 คน ในปี
2566 (สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2567: 1) แต่เมื่อพิจารณา
บทบัญญัติของกฎหมายไทยที่กำหนดโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดพบว่า กฎหมายให้
ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาค่อนข้างมากและมีการกำหนดโทษทางอาญาแก่เด็ก
และเยาวชนจากการอ้างอิงเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก กล่าวคือ ความผิดที่ได้ทำลงไม่ว่าจะเป็น
ความผิดอุกฉกรรจ์ที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงเพียงใด หรือจะเป็นการกระทำความผิดซ้ำก็ครั้งก็ตาม หากเด็กและ
เยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดและอยู่ในช่วงเกณฑ์อายุที่กฎหมายกำหนดไว้ก็จะได้รับประโยชน์จากความเป็น
เด็กโดยไม่ต้องรับโทษเหมือนกับผู้ใหญ่ แต่จะได้รับการยกเว้นโทษหรือลดโทษเสมอ ทำให้เด็กและเยาวชนส่วน
หนึ่งเรียนรู้ว่า ความผิดที่พวกเขาได้กระทำลงไม่ว่าจะร้ายแรงเพียงใด ก็จะได้รับโอกาสและการคุ้มครองสิทธิ
จากความเป็นเด็กและเยาวชน จนอาจทำให้ไม่เกรงกลัวกฎหมายและมีความกล้าที่จะกระทำความผิด เป็นเหตุ
ให้ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้
ได้รับความคุ้มครองให้มั่นคงปลอดภัย

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สังคมวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของมาตรการลงโทษในปัจจุบันว่าไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดและยังมุ่งให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากเกินไปจนไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย ถึงเวลาที่ประเทศไทยจะต้องทบทวนมาตรการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมรุนแรงและปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ก่อเหตุได้รับการพิจารณาคดีและลงโทษอย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับการลงโทษผู้ใหญ่ จนเกิดเป็นปรากฏการณ์กระแสแฮชแท็ก #ยกเลิกกฎหมายเยาวชน ที่ติดเทรนยอดนิยมในแอปพลิเคชัน X(Twitter) ของไทยในช่วงต้นปีที่ผ่านมา

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาถึงองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิด แนวทางการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด อาชญากรรมรุนแรงตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย เพื่อค้นหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนามาตรการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมรุนแรงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถแก้ไขพฤติกรรมเด็กได้จริงและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ยังคงรักษาดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนตามหลักการสากล การให้เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย และการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ในมุมมองด้านอาชญาวิทยาและพันธุวิทยา เมื่อผู้ใหญ่กระทำความผิดสังคมจะเรียกว่าเป็นอาชญากรรม (crime) และผู้กระทำความผิดเป็นอาชญากร (Criminal) แต่หากเป็นการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจะไม่ถือเป็นอาชญากรรม แต่จะเรียกว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) และเรียกผู้กระทำว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (juvenile delinquency) เท่านั้น (มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, 2565: 45) โดยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมาจากหลายสาเหตุ การรู้ถึงสาเหตุของการกระทำความผิดนั้นมีความสำคัญและจำเป็นเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหามิให้เด็กและเยาวชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อัจฉริยา ชูตินันท์ (2566: 190-198) ได้อธิบายถึงสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่สำคัญไว้ดังนี้

1) สาเหตุจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน เช่น

- ความไม่สมประกอบทางกายจากพันธุกรรม อุบัติเหตุ หรือโรค เช่น พิการ ปัญญาอ่อน บุคลิกภาพบกพร่อง ความรู้สึกว่าตนไม่สมประกอบทำให้มีปัญหาทางอารมณ์ เมื่อถูกล้อเลียนอาจตอบโต้โดยใช้ความรุนแรง

- ภาวะแห่งจิตที่ยังไม่เจริญเต็มที่ โดยเฉพาะวัยรุ่นที่คิดคะนอง ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ชอบถูกบังคับ หรือปล่อยตัวตามสัญชาตญาณโดยขาดการควบคุมอารมณ์ ทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง
- จิตบกพร่องหรือจิตฟั่นเฟือน ทำให้ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้และไปก่อเหตุกระทำความผิด

- การศึกษาดำหรือประสบการณ์น้อยทำให้เด็กไม่สามารถคิดและนำความรู้มาแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและอาจถูกโน้มน้าวชักจูงให้ทำผิดได้ง่าย

2) สาเหตุจากความบกพร่องทางครอบครัว เช่น

- ครอบครัวไม่ปรองดองกัน มีเหตุทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายกัน เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ทำให้เด็กก้าวร้าว หยาบคาย หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน
- ครอบครัวที่บิดามารดาตายหรือหย่าร้างกัน เด็กและเยาวชนขาดความรักความอบอุ่นและพยายามหาสิ่งชดเชยด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่น มั่วสุมกับเพื่อนฝูงและชักชวนกันกระทำความผิด
- บิดามารดามีความประพฤติไม่ดี เช่น ดินยาเสพติด ติดการพนัน ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี
- ครอบครัวที่บิดามารดาละเลยในการควบคุมดูแล เช่น ตามใจมากเกินไปจนเสียนิสัย
- ครอบครัวคาดหวังในตัวบุตรมาก บังคับเข้มงวดเกินกว่าความสามารถของเด็ก จนเด็กมีภาวะกดดันทางอารมณ์ มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและหันไปกระทำความผิด

3) สาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น

- อิทธิพลจากคบเพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดี จนอาจถูกชักจูงให้ประพฤตินในทางเสื่อมเสีย
- การศึกษาอบรมไม่ได้มาตรฐานหรือไม่สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถ ไม่อาจนำไปประกอบอาชีพได้จริง หรือขาดการอบรมเรื่องระเบียบวินัย
- สถานเริงรมย์และแหล่งอบายมุขที่ไม่มีการควบคุมที่ดี เด็กและเยาวชนที่มีอายุในเกณฑ์ต้องห้ามฝ่าฝืนเข้าไปได้
- อิทธิพลของสื่อในการนำเสนอข่าวสารในลักษณะที่เป็นการชักจูง โน้มน้าว หรือเป็นแบบอย่างในการกระทำความผิด

4) สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ เช่น

- ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวยากจนรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคมและมีส่วนผลักดันให้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไปจนถึงความผิดอื่น ๆ
- ความยากจน บิดามารดาหาเช้ากินค่ำไม่มีเวลาเอาใจใส่ จนทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เกร็ดดินยาเสพติด ทั้งยังขาดแคลนปัจจัยต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กกระทำความผิดเพราะต้องการทรัพย์สินของผู้อื่นที่ตนไม่มี

จากสาเหตุต่าง ๆ ข้างต้น การที่เด็กและเยาวชนไปกระทำความผิดนั้นจึงอาจไม่ใช่ทางเลือกที่มีเหตุผล แต่มาจากปัจจัยหลายสาเหตุที่ได้หล่อหลอมประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนเรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุจาก ครอบครัว การขาดการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ ฯลฯ ทำให้แนวคิดในการกำหนดมาตรการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยทั่วไปจะมีลักษณะมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน ให้สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะบุคคลและกลับตนเป็นพลเมืองดี มากกว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นให้สาสมกับความผิดหรือให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นดังเช่นกรณีของการลงโทษผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม การพิจารณามาตรการลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดควรต้องพิจารณาเป็นรายบุคคล เพราะแต่ละคนมีพื้นฐาน อารมณ์และจิตใจแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมเดียวกันก็อาจมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น จึงไม่ได้หมายความว่าเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีทุกคนจะต้องกลายเป็นผู้กระทำความผิดเสมอไป แต่อาจขึ้นอยู่กับตัวเด็กหรือเยาวชนนั่นเองเป็นผู้เลือกที่จะกระทำความผิดทั้ง ๆ ที่มีทางเลือกอื่นก็เป็นได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิด

ศิริพันธุ์ ชมภูวัฒนา (2563: 7-17) ได้อธิบายทฤษฎีทางอาชญวิทยาเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ทฤษฎี กล่าวคือ

1. **ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนความผิด (Retributive Theory)** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้เสียหายและสังคม โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีเสรีภาพที่จะกระทำการใดภายใต้การตัดสินใจของตนเอง ดังนั้น เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดและสร้างความเสียหายเดือดร้อนแก่ผู้อื่น บุคคลนั้นสมควรได้รับโทษเพื่อทดแทนความผิดที่ตนก่ออย่างสาสม โดยโทษที่จะได้รับควรได้สัดส่วนกับความผิด มีความยากลำบาก และควรจะเท่ากับความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานเช่นเดียวกับที่ผู้เสียหายหรือสังคมได้รับ

2. **ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้งหรือแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory)** มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดหันไปกระทำความผิดซ้ำ ขณะเดียวกันก็ข่มขู่ยับยั้งให้บุคคลอื่นเกิดความกลัวและไม่เอาเยี่ยงอย่าง ทฤษฎีนี้จึงมีแนวคิดที่ว่า ควรมีกฎหมายที่กำหนดความผิดและการลงโทษให้รวดเร็ว ชัดเจนและเปิดเผย เพื่อลดอาชญากรรมและส่งเสริมให้คนปฏิบัติตามกฎหมาย

3. **ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory)** มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีและไม่คิดจะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดจะต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของการกระทำความผิดก่อน เมื่อค้นพบแล้วจึงแก้ไขที่สาเหตุนั้น นอกจากนี้ การลงโทษต้องเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล โดยอาจมีวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำ

ความผิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูควบคู่ไปกับการลงโทษ เช่น การให้การศึกษา การฝึกอาชีพ หรือการบำบัดทาง การแพทย์ (พิมพ์สุรางค์ ชนินทรลีลา, 2565: 26)

4. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory) มีวัตถุประสงค์ใน การมุ่งลงโทษเพื่อปกป้องสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมมากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็น รายบุคคล โดยมองว่าผู้กระทำผิดเป็นภัยต่อสังคม จึงต้องแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเพื่อตัดโอกาสไม่ให้ไป กระทำความผิดอีก เช่น การลงโทษประหารชีวิต จำคุก หรือกักขัง

จากทฤษฎีทั้งหมดข้างต้น โดยทั่วไปกรณีผู้กระทำความผิดอาญาที่เป็นผู้ใหญ่ กฎหมายมุ่งเน้นการ ลงโทษโดยใช้หลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม เพื่อแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมและมี ให้ไปทำร้ายผู้อื่นได้อีก ประกอบกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้ง เพื่อป้องปรามผู้อื่นมิให้เอา เยี่ยงอย่างและเพื่อให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ แต่สำหรับการลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนตาม กฎหมายไทยไม่ว่าจะเป็น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หรือประมวลกฎหมายอาญา ล้วนอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยมีสมมติฐานว่าเด็กกระทำความผิดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การนำเด็กที่ด้อยวุฒิไปรับโทษทาง อาญาในรูปแบบเดียวกับการก่ออาชญากรรมของผู้ใหญ่อาจไม่ช่วยแก้ไขให้เด็กสำนึกผิดและปรับปรุงพฤติกรรม ให้ดีขึ้นได้ การลงโทษ เปลี่ยนโทษ หรือมีคำสั่งให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน จึงมุ่งเน้นไปที่การฝึกอบรม สั่งสอนเพื่อให้กลับตนเป็นคนดีเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ในยุคที่การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้และความคิดของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนไป มีการก่อ อาชญากรรมอุกฉกรรจ์รุนแรงและกระทำผิดซ้ำโดยขาดความสำนึกมากขึ้น จึงจำเป็นที่กฎหมายควรต้อง ปรับเปลี่ยนตามให้เหมาะสม การลงโทษเด็กและเยาวชนควรมีการผสมผสานทั้งทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้ง โดยการลงโทษตามทฤษฎีเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เหมาะที่จะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก พฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรง หรือใช้กับผู้กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดและยังมีโอกาสแก้ไขให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ ส่วนการลงโทษตาม ทฤษฎีเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้งเหมาะที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดในคดีอาญาที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์รุนแรงหรือ เป็นการกระทำผิดซ้ำโดยขาดความสำนึก เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหวั่นกลัวและเกรงกลัวในการถูกลงโทษ ไม่กล้ากลับมากระทำผิดซ้ำสร้างความเสียหายแก่สังคมอีก

แนวทางการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

สิงคโปร์ ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนโดยคำนึงถึงสิทธิของเด็ก การแก้ไขฟื้นฟู และการป้องกันปรามการกระทำความผิด โดยมีการจำแนกเด็กและเยาวชนโดยใช้กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูแก่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดและไม่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากร แต่หากเป็นกรณีกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือมีพฤติกรรมเป็นอาชญากร จะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อย่างรุนแรงเพื่อให้เกรงกลัวและไม่กระทำความผิดอีกสิงคโปร์มีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ โดยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 38 (The children and young Persons Act : (CYPA) Chapter 38) ประกอบกับ พระราชบัญญัติคุมประพฤติ (Probation of Offenders Act) ในส่วนของมาตรการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ประเทศสิงคโปร์มีการนำทั้งฐานความผิดและอัตราโทษของความผิดมาพิจารณาประกอบกัน พัชรวดี วงศ์ชู (2561: 55-56) อธิบายถึงเกณฑ์การแบ่งกลุ่มอายุของเด็กและเยาวชนที่ต้องรับโทษเมื่อกระทำความผิดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) เด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี ได้รับการสันนิษฐานโดยเด็ดขาดว่าไม่อาจมีเจตนาในการกระทำความผิดอาญาได้ เนื่องจากไม่สามารถรู้ได้ว่าการกระทำของตนเป็นความผิด
- 2) เด็กและเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี แต่ไม่เกิน 16 ปี เมื่อกระทำความผิดต้องรับโทษ โดยอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีในศาลเด็กและเยาวชนซึ่งมีเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟูและคืนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดสู่สังคม
- 3) ผู้ที่อายุตั้งแต่ 16 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี มีความรับผิดชอบทางอาญา แต่จะไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาคดีของศาลเด็กและเยาวชน การพิจารณาคดีจะอยู่ในอำนาจของศาลสูง ซึ่งหากกระทำความผิดอาญาร้ายแรงหรือมีอัตราโทษสูงได้แก่ คดีที่มีโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เช่น ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้น หรือค้ายาเสพติด จะต้องรับผิดชอบอาญาอย่างสมบูรณ์และศาลมีอำนาจลงโทษในอัตราเดียวกับผู้ใหญ่ โดยอาจถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแต่ไม่อาจประหารชีวิตได้

ฝรั่งเศส Rass-Masson and Lantieri (2013:18-20) กฎหมาย Code of Criminal Justice for Minor มาตรา L11-1 ของฝรั่งเศสได้กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวฝรั่งเศสคือ ผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ โดย

- 1) ผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 13 ปี ได้รับข้อสันนิษฐานเด็ดขาดว่าไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา เพราะถือว่ายังไม่มีความสามารถในการตัดสินใจกระทำความผิด เด็กกลุ่มนี้จะอยู่ภายใต้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยจะถูกบังคับให้อยู่ภายใต้มาตรการให้การศึกษาและอบรมเป็นหลัก

2) ผู้เยาว์อายุตั้งแต่ 13 ปีถึง 16 ปี อาจถูกลงโทษทางอาญาได้ แต่ศาลจะต้องลดโทษปรับและจำคุกลงอย่างน้อยกึ่งหนึ่ง และจะลงโทษจำคุกเกิน 20 ปีไม่ได้ และหากเป็นกรณีที่จะลงโทษจำคุกตลอดชีวิตก็สามารถลดโทษได้ไม่เกิน 20 ปี

3) ผู้เยาว์อายุเกินกว่า 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 18 ปี ถือว่ารู้สึกละอายและสามารถแยกแยะถูกผิดได้แล้ว จึงอาจถูกลงโทษทางอาญาได้ แต่ศาลจะต้องลดโทษปรับและจำคุกลงอย่างน้อยกึ่งหนึ่ง เว้นแต่หากมีพฤติการณ์พิเศษ กล่าวคือ กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เช่น ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และศาลพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดี บุคลิกลักษณะ รวมถึงสภาพการณ์ของผู้เยาว์แล้วเห็นว่าไม่สมควรลดโทษให้ ศาลจะไม่ลดโทษเลยก็ได้ ส่วนการลงโทษจำคุกนั้นสามารถจำคุกได้สูงสุดไม่เกิน 30 ปี

4) ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปมีความรับผิดชอบทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

แคนาดา มาตราการทางอาญาของกฎหมายแคนาดาเป็นไปตาม The Youth Criminal Justice Act 2003 โดยกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำที่บุคคลจะรับผิดชอบทางอาญาได้คืออายุ 12 ปีขึ้นไป โดยจะได้รับการพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์ (2566: 133) อธิบายว่า ในกรณีที่เด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดร้ายแรง ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานพยายามฆ่า ความผิดฐานมิได้มีเจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ความผิดฐานข่มขืนผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ประกอบกับศาลพิจารณาพฤติการณ์ทั้งปวงแล้วเห็นว่าการลงโทษด้วยวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้ ศาลจะนำอายุของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาร่วมกับระดับความรุนแรงของการกระทำและลงโทษจำคุกดังนี้

1) ลงโทษจำคุกแก่เด็กและเยาวชนมีอายุระหว่าง 14-15 ปี ที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรงระดับ First Degree Murder ได้แก่ ความผิดฆ่าคนตายโดยเจตนาร้ายและมีการไตร่ตรองไว้ก่อน รวมถึงการฆ่าชิงทรัพย์ ข่มขืนแล้วฆ่า เรียกค่าไถ่ ก่อการร้าย หรือการฆ่าโดยองค์กรอาชญากรรม และความผิดอาญาระดับ Second Degree Murder เช่น ฆ่าคนตายโดยเจตนาจากสิ่งเร้าแต่อาจไม่มีการวางแผน หรือความผิดอื่นที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต โดยจะได้รับมาตรการพักโทษหลังจากที่ต้องโทษจำคุกมาแล้ว 5-7 ปี

2) ลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนมีอายุระหว่าง 16 - 17 ปี สำหรับความผิดอาญาร้ายแรงระดับ First Degree murder หรือความผิดอื่นที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต และจะได้รับมาตรการพักโทษหลังจากที่ต้องโทษจำคุกมาแล้ว 10 ปี แต่หากกระทำความผิดอาญาระดับ Second degree murder จะได้รับมาตรการพักโทษหลังจากที่ต้องโทษจำคุกมาแล้ว 7 ปี

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของกฎหมายต่างประเทศ

ประเด็นการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกฎหมาย	สิงคโปร์	ฝรั่งเศส	แคนาดา
1. มีกฎหมายเฉพาะ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดทาง อาญา	มีกฎหมายเฉพาะ: พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 38 (The children and young Persons Act : (CYPA) Chapter 38) และ พระราชบัญญัติคุมประพฤติ (Probation of Offenders Act)	มีกฎหมายเฉพาะ: Code of Criminal Justice for Minor มาตรา L11-1	มีกฎหมายเฉพาะ: The Youth Criminal Justice Act 2003
2. เกณฑ์อายุขั้นต่ำที่ไม่ มีความรับผิดชอบทางอาญา	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปี	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี
3. เกณฑ์อายุที่ใช้ มาตรการลงโทษเพื่อ แก้ไขฟื้นฟู หรือใช้วิธีการ สำหรับเด็ก หรือศาลลด โทษให้	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป แต่ไม่ เกิน 16 ปี กระทำความผิด อาญา ให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อให้กลับคืนสู่สังคม	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 16 ปี กระทำ ความผิดอาญา ศาล ต้องลดโทษลงกึ่ง หนึ่ง	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 14 ปี ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้วิธีการ สำหรับเด็กและเยาวชน แต่ไม่มี อำนาจลงโทษทางอาญา
4. การนำฐานความผิด อัตราโทษ หรือ พฤติการณ์แห่งการ กระทำความผิดมาเป็น ปัจจัยพิจารณาร่วมกับ เกณฑ์อายุ เพื่อกำหนด มาตรการลงโทษ	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่ เกิน 18 ปีกระทำความผิดอาญา ร้ายแรงหรือมีอัตราโทษสูง ศาล มีอำนาจลงโทษอัตราเดียวกับ ผู้ใหญ่	1. ผู้ที่มีอายุเกินกว่า 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 18 ปี กระทำ ความผิดอาญา ร้ายแรงที่มีโทษ จำคุกตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป หากศาลพิจารณา ประกอบกับ พฤติการณ์แห่งคดี และเห็นว่าไม่สมควร ลดโทษ ศาลจะไม่ ลดโทษก็ได้ 2. ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป รับโทษอัตรา เดียวกับผู้ใหญ่	1. ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี ถึง 15 ปี กระทำความผิดอาญาร้ายแรงระดับ First Degree Murder และ Second Degree Murder ศาลอาจลงโทษ จำคุกได้และจะพักโทษได้หลังจาก ถูกจำคุกมาแล้ว 5-7 ปี 2. ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ถึง 17 ปี กระทำความผิดอาญาร้ายแรงระดับ First Degree Murder หรือความผิด โทษจำคุกตลอดชีวิตศาลอาจลงโทษ จำคุกได้และจะพักโทษได้หลังจาก ถูกจำคุกมาแล้ว 10 ปี กรณีกระทำ ความผิดอาญาร้ายแรงระดับ Second Degree Murder ศาลอาจ ลงโทษจำคุกได้และจะพักโทษได้ หลังจากถูกจำคุกมาแล้ว 7 ปี

แนวทางการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายไทย

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ได้ให้นิยามความหมายของเด็กและเยาวชนเอาไว้ ดังนี้

เด็ก หมายถึง บุคคลที่อายุกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่อายุกว่า 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนโดยถือเอาอายุของผู้กระทำความผิดทางอาญาในเวลาที่กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ โดยบัญญัติเกี่ยวกับบทกำหนดโทษต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาไว้มีอยู่ด้วยกัน 4 มาตรา กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 กำหนดให้เด็กอายุไม่เกิน 12 ปีบริบูรณ์ ที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมาย วรรณี เกราะแก้ว (2565: 217) มีข้อมูลทางการแพทย์ที่บ่งชี้ว่า เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี มีพัฒนาการทางความคิดและวุฒิภาวะด้านจริยธรรมที่ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ ไม่อาจคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังอยู่ในวัยของการศึกษาในระดับประถม จึงไม่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาแต่ควรให้เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็กโดยไม่ปรากฏประวัติอาชญากรรมติดตัว เพื่อฟื้นฟูให้เด็กได้รับโอกาสในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 กำหนดว่า เด็กอายุเกิน 12 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ เนื่องจากเด็กช่วงอายุนี้อย่างเป็นผู้อยู่วุฒิภาวะ ยังไม่เข้าใจการกระทำของตนเองอย่างเต็มที่ ทั้งยังอยู่ในวัยเรียน สมควรได้รับโอกาสเพื่อแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากกว่าจะต้องมารับโทษ ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงไม่มีอำนาจลงโทษทางอาญาเด็กกลุ่มนี้ คงมีเพียงอำนาจสั่งให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อันได้แก่ เรียกเด็กและผู้ปกครองมาตักเตือน คุมประพฤติเด็กโดยการวางข้อกำหนดให้ระวังมิให้ก่อเหตุร้าย หรือส่งตัวเด็กไปยังสถานศึกษาหรือฝึกอบรมแต่จะต้องไม่เกินกว่าเด็กอายุครบ 18 ปี อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากวิธีการสำหรับเด็กตามมาตรา 74 ไม่ใช่การลงโทษทางอาญา จึงสมควรปรับปรุงให้นำมาใช้เฉพาะกรณีที่เด็กกระทำความผิดเป็นครั้งแรกหรือเป็นการกระทำความผิดที่อัตราโทษไม่สูง ซึ่งมีโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีได้ แต่มาตรา 74 นี้บังคับใช้กับเด็กที่มีอายุเกิน 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปีในวันที่กระทำความผิดทั้งหมดทุกกรณีอย่างเหมือนกัน โดยไม่มีการแยกแยะว่าเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงอัตราโทษสูงหรือกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ จึงอาจเป็นมาตรการสถานเบาที่ไม่เหมาะสมจะใช้กับกรณีที่เด็กในช่วงอายุนี้อายุกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ร้ายแรงเกินกว่าเด็กปกติทั่วไปในช่วงวัยเดียวกัน

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 เยาวชนอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ กฎหมายมองว่าเป็นวัยที่เริ่มก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะมากพอที่จะแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้แล้ว เมื่อเลือกกระทำความผิดจึงสมควรต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำความผิดว่าสมควรพิพากษาลงโทษหรือไม่ หากศาลเห็นว่าไม่สมควรลงโทษก็ให้บังคับใช้วิธีการสำหรับเด็กเช่นเดียวกับเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปีตามมาตรา 74 ก็ได้ แต่หากเห็นว่าสมควรลงโทษ ก็อาจสั่งลงโทษได้แต่ต้องลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงกึ่งหนึ่งเสมอ ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับให้ศาลต้องลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง โดยไม่ได้คำนึงว่าความผิดที่กระทำความผิดจะเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ร้ายแรงเพียงใดหรือเป็นการกระทำความผิดซ้ำหลายครั้งหรือไม่ จะทำให้โทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับในท้ายที่สุดอาจไม่สอดคล้องกับความรุนแรงของความผิดที่ได้กระทำความผิด เพราะหากมองว่าเยาวชนกลุ่มนี้มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะเข้าใจได้ว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่ยังเลือกที่จะกระทำความผิดนั้นอยู่ดี ย่อมสะท้อนจิตใจชั่วร้ายของผู้กระทำและควรจะได้รับโทษที่เหมาะสมมากกว่าที่จะได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษโดยอ้างความเป็นเยาวชนมาเป็นเกราะป้องกันตนเองเพราะรู้ดีว่าตนเองจะได้รับลดโทษลงเสมอ ไม่อาจถูกลงโทษเท่าผู้ใหญ่ หรือถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิตเป็นแน่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 กรณีบุคคลอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด บุคคลกลุ่มนี้ไม่อยู่ในความหมายของเยาวชนตามกฎหมาย จึงต้องถูกดำเนินคดีต่อศาลที่พิจารณาคดีธรรมดา จะดำเนินคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้ และจะต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ทั่วไป อย่างไรก็ตาม หากศาลเห็นสมควรอาจลดโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยข้างต้นสรุปได้ว่า กฎหมายไทยกำหนดช่วงอายุของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไว้ เริ่มต้นที่อายุตั้งแต่ 12 ปี ไปจนถึงอายุ 18 ปี โดยเด็กที่อายุไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดนั้นไม่ต้องรับโทษทางอาญา เพียงแต่อาจต้องถูกบังคับตามวิธีการสำหรับเด็ก ส่วนเยาวชนที่อายุเกินกว่า 15 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปี เมื่อกระทำความผิดทางอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัวจะลงโทษโดยใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือลงโทษทางอาญาก็ได้ โดยหากศาลพิพากษาลงโทษจะสามารถลงโทษได้เพียงกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ทั้งนี้ ไม่มีบทบัญญัติให้นำประเภทความผิดอาญาร้ายแรงหรือการกระทำความผิดซ้ำมาเป็นปัจจัยพิจารณากำหนดโทษ คงพิจารณาเพียงอายุของเด็กและเยาวชนในวันที่กระทำความผิดเป็นสำคัญ ดังนั้น มาตรการลงโทษตามกฎหมายไทยจึงมีข้อจำกัดคือไม่สามารถลงโทษเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี เหมือนกับผู้ใหญ่ได้เลย ทำให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนเหล่านี้บางส่วนอาศัยประโยชน์จากความอ่อนอายุของตนที่ทำให้ได้รับโทษสถานเบาจึงไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง และหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำหรือการก่อเหตุที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในท้ายที่สุดอาจผันตัวเป็นอาชญากรอาชีพ สร้างกลายเป็นภัยร้ายแรงแก่สังคมยิ่งขึ้นไปอีก

ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง

จากข้อจำกัดของกฎหมายไทยที่ไม่สามารถลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงให้สมกับฐานความผิด ไม่อาจทำให้เด็กและเยาวชนสำนึกและเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น แต่กลับอาศัยโอกาสจากความเป็นเด็กที่ได้รับการยกเว้นโทษหรือลดโทษกลับมาใช้ชีวิตปกติได้ในเวลาไม่นาน โดยที่บางรายอาจหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำเช่นเดิมหรือร้ายแรงกว่าเดิม ส่งผลให้ไม่อาจแก้ปัญหาการก่อคดีอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนให้ลดน้อยลงได้ จึงเป็นที่มาของกระแสข้อเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม ด้วยการลดอายุของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดที่จะต้องรับโทษทางอาญาให้ต่ำลง เพื่อให้เด็กที่ก่อเหตุกระทำความผิดเมื่ออายุน้อยและยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องรับโทษ ไม่อาจอาศัยความอ่อนอายของตนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษทางอาญาได้ ซึ่งในประเด็นนี้ กฎหมายแพ่ง พุทธะกุล (2567:1) ให้ความเห็นว่า การปรับลดอายุของผู้กระทำความผิดลงเป็นการแก้ปัญหาก็เพียงด้านเดียวและอาจไม่เป็นประโยชน์เท่าใดนัก โดยเฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุใกล้จะถึงเกณฑ์ที่จะต้องรับโทษทางอาญาแต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ในเวลานั้น ตัวอย่างเช่น เด็กกระทำความผิดร้ายแรงขณะมีอายุ 11 ปี 11 เดือน 29 วัน แม้อีกเพียงวันเดียวก็จะอายุ 12 ปี บริบูรณ์แล้ว ก็ยังถือว่าเป็นเด็กและยังคงไม่ต้องรับโทษทางอาญาอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้ หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุตามกฎหมายให้ลดลงไปแล้ว หากต่อมาภายหลังมีผู้กระทำความผิดที่อายุน้อยกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดขึ้นใหม่ ต่อให้พฤติการณ์ในการกระทำความผิดนั้นจะรุนแรงหรือเป็นความผิดอัตราโทษสูงเพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจลงโทษเด็กนั้นให้เหมาะสมกับการกระทำได้ ในที่สุดก็ต้องพิจารณาปรับแก้กฎหมายเพื่อลดตัวเลขนายุลงกันใหม่เรื่อยไปอีก ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยการปรับเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดให้ลดลงเพียงประการเดียวจึงอาจไม่เพียงพอต่อการลดอาชญากรรมที่ก่อโดยเด็กและเยาวชนลงได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมดังนี้

1. การกำหนดโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรงไม่ควรอ้างอิงตามเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดแต่เพียงประการเดียว แต่ควรนำปัจจัยต่อไปนี้มาพิจารณากำหนดโทษหรือลดโทษควบคู่ไปกับเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิด ได้แก่

ประการแรก“พฤติการณ์แห่งคดี” หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะการกระทำความผิด ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด ตลอดจนวัน เวลา สถานที่ รวมทั้งสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิด เป็นต้น การนำพฤติการณ์แห่งคดีมาพิจารณา ยกตัวอย่างเช่น พฤติการณ์มีความโหดร้ายทารุณเกินกว่าเด็กและเยาวชนปกติหรือไม่ มีการใช้อาวุธร้ายแรงหรือไม่ ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตหรือไม่ ผู้เสียหายเป็นกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้พิการ หรือคนสูงอายุ แต่ผู้

ก่อเหตุกลับขาดความเห็นอกเห็นใจผู้เสียหายเหล่านั้นหรือไม่ หรือผู้ก่อเหตุมีการเตรียมการ วางแผน มีเวลาใคร่ครวญตัดสินใจอย่างอิสระแต่ก็ยังคงเลือกที่จะลงมือกระทำความผิดนั้นหรือไม่

ประการที่สอง “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด” อันได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา สุขภาพ สภาพจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม การตระหนักถึงความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น รวมทั้งเหตุอันอันควรปรานี เป็นต้น การนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณา ยกตัวอย่างเช่น ผู้ก่อเหตุมีประวัติในการกระทำความผิดร้ายแรงมาก่อนหรือไม่ ผู้ก่อเหตุกระทำความผิดทั้งที่ยังอยู่ระหว่างการคุมประพฤติหรือพักโทษหรือไม่ ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายหรือไม่ ผู้ก่อเหตุมีส่วนช่วยเจ้าพนักงานในการให้เบาะแสจับกุมผู้กระทำความผิดอื่นหรือไม่ เป็นต้น

ประการที่สาม “ประเภทความผิดอาญาร้ายแรง” ที่ทำให้เด็กและเยาวชนสมควรได้รับโทษสถานหนักหรือรับโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ควรเป็นความผิดต่อชีวิตและร่างกายที่ได้กระทำโดยเจตนา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นอันตรายแก่กายหรือทำให้เสียชีวิต เป็นต้น นางสาวณัฏฐ์ อานี (2557:99) อธิบายว่า ความผิดเหล่านี้ถือเป็นประเภทความผิดในตัวเอง (Mala in se) กล่าวคือ เป็นการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ ขัดต่อจิตสำนึก ซึ่งไม่ว่าจะกระทำในสถานที่ใด ยุคสมัยใด เวลาใด หรือผู้ใดกระทำ ก็ล้วนถือเป็นความผิด ทั้งศีลธรรมและกฎหมาย ซึ่งคนทั่วไปในสังคมรู้ดีว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เด็กและเยาวชนในยุคข้อมูลข่าวสารนี้ย่อมต้องรู้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น หากในขณะกระทำความผิดเด็กและเยาวชนรู้สึกผิดชอบสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งที่ตนทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่ยังคงเลือกที่จะกระทำ ย่อมแสดงถึงจิตใจอันชั่วร้ายสมควรถูกลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงแห่งการกระทำของตน

ทั้งสามประการนี้ควรถูกนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดอัตราโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด นอกเหนือไปจากการพิจารณาเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ กฎหมายอาจกำหนดให้มีคณะกรรมการที่มีกระบวนการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น นักอาชญาวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาเด็กและครอบครัว จิตแพทย์ พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ เจ้าหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ฯลฯ ทำหน้าที่ประเมินเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยนำพฤติการณ์แห่งคดี ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด และประเภทของความผิดอาญาร้ายแรงข้างต้นมาพิจารณาและร่วมกันให้ความคิดเห็น จากนั้นจึงทำรายงานเสนอให้ศาลพิจารณาประกอบดุลพินิจเพื่อพิพากษาลงโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับการกระทำความผิดต่อไป

2. ควรมีการจำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วยความพลั้งพลาดและมีโอกาสแก้ไขฟื้นฟูให้สำนึกตนเป็นคนดีได้ กับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรหรือกระทำผิดติดนิสัยยากที่จะแก้ไขให้สำนึกตนออกจากกัน แล้วจึงกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสม เนื่องจากโดยทั่วไปกฎหมายไทยลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาโดยพิจารณาจากอายุของผู้กระทำผิดเป็นหลัก โดยหากในเวลากระทำความผิดผู้กระทำที่มีอายุอยู่ในช่วงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดก็จะได้รับโทษแบบเดียวกันทั้งหมด ไม่มีการแยกวิธี

ปฏิบัติและการลงโทษระหว่างเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดกับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากร ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรอาศัยประโยชน์ในส่วนนี้ทำให้ได้รับโทษสถานเบาจนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมืองและอาจวนกลับมากระทำความผิดอีกในรูปแบบที่รุนแรงยิ่งกว่าเดิม ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ควรใช้รูปแบบการลงโทษเดียวกันหมดทุกกรณี แต่ควรมีการจำแนกเด็กและเยาวชนเพื่อกำหนดมาตรการลงโทษอย่างเหมาะสมโดยอาจแบ่งเป็น

กลุ่มที่หนึ่ง เด็กและเยาวชนทั่วไปที่มีสภาพร่างกายและจิตใจแตกต่างจากผู้ใหญ่ ขาดความรู้สึกลึกซึ้ง ชอบ ขาดความยับยั้งชั่งใจ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นเหตุให้กระทำความผิดหรือถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย หรือเป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่รุนแรงในคดีมีอัตราโทษไม่สูง พฤติการณ์ไม่ร้ายแรง หรือกระทำความผิดครั้งแรก หรือกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ เด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้สำนึกตนเป็นคนดีด้วยการใช้วิธีการสำหรับเด็กได้ หากจะให้รับโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่จึงเป็นการไม่เป็นธรรม ควรใช้มาตรการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยใช้กลไกของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามปกติทั่วไปที่มุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือเปี่ยมเบนคดีด้วยวิธีการเฉพาะสำหรับเด็กเป็นหลัก เพื่อให้โอกาสปรับปรุงแก้ไขตนเองให้กลับเป็นคนดีและคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุขต่อไป

กลุ่มที่สอง เด็กและเยาวชนที่มีกระบวนการคิดที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป มีการก่ออาชญากรรมอุกฉกรรจ์ พฤติการณ์แห่งคดีมีความร้ายแรง โหดเหี้ยมทารุณ มีการไตร่ตรองไตร่ตรองหรือวางแผน มีเจตนาสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่เหยื่อหรือผู้เสียหาย หรือกระทำโดยเจตนาชั่วร้ายซึ่งเด็กปกติทั่วไปไม่ทำหรือในกรณีที่เด็กและเยาวชนมีทางเลือกอื่นในสถานการณ์เช่นนั้นโดยไม่จำเป็นต้องเลือกที่จะกระทำความผิด แต่เด็กและเยาวชนผู้นั้นกลับยังคงตัดสินใจอย่างอิสระในการเลือกทำความผิดอาญาร้ายแรงนั้น หรือกรณีการกระทำความผิดรุนแรงซ้ำหลายครั้งจนอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิดติดนิสัย ซึ่งมีลักษณะยากต่อการแก้ไขฟื้นฟูให้สำนึกตนได้ ในกลุ่มนี้การให้โอกาสโดยการยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือใช้วิธีการเฉพาะสำหรับเด็กตามกลไกของกระบวนการยุติธรรมปกติอาจไม่เพียงพอที่จะปกป้องคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยได้ หากเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นและวนกลับไปสร้างความเสียหายให้แก่สังคมอีก ในกลุ่มนี้จึงไม่ควรลงโทษด้วยมาตรฐานเดียวกันกับกลุ่มแรก แต่ควรเน้นการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัวเพื่อป้องปรามการก่ออาชญากรรม หากไม่เกรงกลัวและยังคงกระทำความผิดร้ายแรงหรือกระทำความผิดซ้ำอีก ก็ควรลงโทษด้วยมาตรการรุนแรงเช่นกัน โดยผู้เขียนเห็นควรนำมาตรการลงโทษแบบผู้ใหญ่ตามช่องทางที่กฎหมายกำหนดมาใช้อย่างจริงจัง กล่าวคือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง ได้ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวหากเห็นว่าขณะกระทำความผิดหรือระหว่างพิจารณาคดี เด็กหรือเยาวชนสภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย มีสภาพเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจโอนคดีจากศาลเยาวชน

และครอบครัวยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ ซึ่งเมื่อมีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาแล้ว ผู้กระทำความผิดจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกระบวนการของวิธีพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การรักษาความลับ การมีผู้พิพากษาสมทบ นักจิตวิทยา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะไม่ถูกนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนดังกล่าว อีกทั้งหากศาลพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดจริงก็จะต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่เพราะศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาไม่มีอำนาจนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ ประกอบกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้เหมือนคำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว หากจำเลยไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาก็ต้องยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป มาตรการเช่นนี้จึงน่าจะได้สัดส่วนกับความผิด สามารถช่วยป้องปรามให้เด็กและเยาวชนเกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับ และช่วยยับยั้งให้ไม่กล้ากระทำความผิดร้ายแรงหรือไปกระทำความผิดซ้ำอีก เป็นการลดปัญหาอาชญากรรมที่ก่อโดยเด็กและเยาวชนลงได้อีกทางหนึ่ง

สรุป

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้โอกาสในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีมากกว่าในอดีต ทั้งยังเป็นการกระทำความผิดอัตราโทษสูงมากขึ้น พฤติการณ์กระทำความผิดรุนแรงและซับซ้อนขึ้น ในขณะที่ค่าเฉลี่ยอายุของผู้กระทำความผิดลดน้อยลง โดยมีสาเหตุการกระทำความผิดที่สำคัญ ได้แก่ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจของผู้คนเอง ความบกพร่องทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจ มาตรการทางกฎหมายไทยเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าเด็กเป็นผู้ที่ด้อยด้วยวุฒิภาวะ อ่อนประสบการณ์ ไม่อาจใช้วิจารณญาณได้อย่างมีเหตุผลเพียงพอ การลงโทษเด็กและเยาวชนจึงถือตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ประกอบกับประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้นำเกณฑ์อายุของเด็กในวันที่กระทำความผิดมาเป็นปัจจัยในการพิจารณากำหนดโทษ ยกเว้นโทษ หรือลดโทษ โดยไม่มีบทบัญญัติให้นำประเภทความผิดอาญาร้ายแรง พฤติการณ์แห่งคดีหรือเหตุปัจจัยอื่น ๆ มาพิจารณาร่วมด้วย โดยกฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

- เด็กอายุไม่เกิน 12 ปีบริบูรณ์กระทำความผิดตามกฎหมาย เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ
- เด็กอายุเกิน 12 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์กระทำความผิดตามกฎหมาย เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่จะต้องถูกบังคับตามวิธีการสำหรับเด็กซึ่งไม่ถือเป็นโทษทางอาญา
- เยาวชนอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ เมื่อกระทำความผิดตามกฎหมาย ให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณา หากเห็นว่าไม่สมควรลงโทษก็ให้ใช้วิธีการสำหรับเด็ก แต่หากเห็นว่าสมควรลงโทษ ศาลจะต้องลดโทษลงกึ่งหนึ่งเสมอ

- บุคคลอายุ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ศาลอาจใช้ดุลพินิจลดโทษลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งได้

จะเห็นได้ว่า มาตรการลงโทษตามกฎหมายไทยยังมีข้อจำกัดคือไม่สามารถลงโทษเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปีเหมือนผู้ใหญ่ได้เลย ดังนั้น หากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดในช่วงเกณฑ์อายุดังกล่าวก็ย่อมได้รับประโยชน์จากความเป็นเด็กโดยจะได้รับการยกเว้นโทษ หรือถูกบังคับตามวิธีการสำหรับเด็ก หรือได้รับการลดหย่อนโทษเสมอ ถึงแม้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดออกจากรั้วแร้วหรือเป็นความผิดอัตราโทษสูงเพียงใดก็ตาม ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การลงโทษที่น้อยหรือสถานเบาเกินไปจนไม่ได้สัดส่วนกับความผิด ความยุติธรรมย่อมไม่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายและสังคม สังคมอาจไม่ยอมรับคำพิพากษาและเป็นเหตุให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาขาดความศักดิ์สิทธิ์และประชาชนหมดความเชื่อมั่นได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาดังนี้

1. การกำหนดโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนไม่ควรอ้างอิงเฉพาะเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดแต่เพียงประการเดียว แต่ควรมีการนำปัจจัยด้านพฤติการณ์แห่งคดี ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด และประเภทความผิดอาญาร้ายแรงมาพิจารณากำหนดโทษควบคู่ไปกับอายุของผู้กระทำความผิดด้วย ทั้งนี้กฎหมายอาจกำหนดให้มีคณะกรรมการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กเป็นผู้ทำหน้าที่ประเมินเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดแล้วจึงรายงานต่อศาลเพื่อใช้ดุลพินิจเพื่อพิพากษาลงโทษต่อไป

2. ควรกำหนดให้มีการจำแนกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดออกเป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ

กลุ่มที่หนึ่ง เด็กและเยาวชนทั่วไปที่กระทำความผิดด้วยความพลั้งพลาด กระทำความผิดในอัตราโทษไม่สูง หรือพฤติการณ์แห่งคดีไม่รุนแรง และมีโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้สำนึกตนเป็นคนดีได้ กลุ่มนี้ควรใช้มาตรการลงโทษเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้โอกาสปรับปรุงตนเองและกลับคืนสู่สังคม

กลุ่มที่สอง เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากร กระทำความผิดโดยพฤติการณ์แห่งคดีมีความร้ายแรงเกินกว่าเด็กปกติทั่วไปพึงกระทำ มีการไตร่ตรองวางแผน หรือกระทำความผิดซ้ำโดยขาดความสำนึก มีลักษณะยากต่อการแก้ไขฟื้นฟูให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้ กลุ่มนี้ควรลงโทษตามทฤษฎีเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้ง โดยการใช้ช่องทางตามกฎหมายในการโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเพื่อพิจารณาลงโทษรูปแบบเดียวกับผู้ใหญ่ เพื่อให้โทษที่ได้รับนั้นได้สัดส่วนเหมาะสมกับความผิดร้ายแรงที่ได้กระทำลง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณพงศ์ พุทธระกุล. (2567). #ยกเลิกกฎหมายเยาวชน อาจไม่ใช่ทางออก!! กรุณาระมัดระวัง “อาชญากรเด็ก” แทน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2567. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/live/detail/9670000005020>
- นางลักษณ์ อาณี. (2557). *แนวทางใหม่ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาและการดำเนินคดีกรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน*. ดุษฎีนิพนธ์. คณะนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์สุรางค์ ชนินทรลีลา. (2565). *การยกเว้นความรับผิดชอบในทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 เอกัตศึกษา*. คณะนิติศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรวิทย์ วงศ์ชู. (2561). *ปัญหาในการลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน*. วิทยานิพนธ์. คณะนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภรณ์ เกราะแก้ว. (2565). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1). *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง* 5 (2), 207-232.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. (2565). *พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553: การพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์. (2566). ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนกับมาตรการลงโทษ. *วารสารวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 11 (1), 123-136.
- ศราวุธ พูลสวัสดิ์. (2566). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์และการโอนคดีในความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 10 (3), 1-12.
- ศิริพันธ์ ชมภูวนา. (2563). *การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษคดีอาญา โดยศึกษากรณีการลงโทษจำคุกแก่จำเลย*. เอกสารวิชาการรายบุคคล การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่นที่ 19. วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2567). สถิติการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนปี 2562-2566. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2567. แหล่งที่มา : <https://ict.police.go.th/index.php>
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2566). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- Rass-Masson, N., & Lantieri, Adrien. (2013.) Study on children's involvement in judicial proceedings – contextual overview for the criminal justice phase – France 2013. *Online*. Retrieved March 6, 2024. From: <https://data.europa.eu/euodp/repository/ec/dg-justi/criminal-justice/contextual-overviews/France.pdf>